PROMJENE NA TRŽIŠTU RADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Petrić, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:140103

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PROMJENE NA TRŽIŠTU RADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Mentor: **Student:**

Prof. Dr. Sc. Branko Grčić **Luka Petrić**

Split, rujan 2020.

SADRŽAJ

SADRŽAJ 1

1. Uvod 3

1.1. Definiranje problema 3

1.2. Ciljevi rada 3

1.3. Metode rada 3

1.4. Struktura rada 3

2. Tržište rada 4

2.1. Definiranje osnovnih pojmova tržišta rada 4

2.2. Vrste nezaposlenosti i uzroci 5

2.3. Prikupljanje podataka putem Ankete o radnoj snazi 5

2.4. Učinci nezaposlenosti 6

3. Analiza strukture nezaposlenosti u RH 7

3.1. Ukupna nezaposlenost u Hrvatskoj 7

3.2. Ukupna zaposlenost u Hrvatskoj 9

3.3. Nezaposlenost prema spolu u Hrvatskoj 10

3.4. Nezaposlenost prema dobnim skupinama u Hrvatskoj 12

3.5. Nezaposlenost prema razini obrazovanja u RH 14

3.6. Nezaposlenost po županijama Dalmacije 16

3.7. Trajanje nezaposlenosti u RH 17

3.8. Odljev mozgova 18

4. Analiza nezaposlenosti prije, tijekom i poslije globalne financijske krize 20

4.1. Nezaposlenost prije krize (2004.-2008.) 20

4.2. Nezaposlenost tijekom krize (2009-2013) 20

4.3. Nezaposlenost nakon krize od 2014. do 2020. 21

4.4. Kriza prouzrokovana Covid-19 pandemijom 22

5. Analiza plaća u RH od 2004. do danas 24

5.1. Definiranje plaće 24
5.2. Kretanje plaća u RH od 2004. do 2020. 24
5.3. Minimalna plaća u RH 25
6. Načini rješenja problema nezaposlenosti 27
6.1. Uloge institucija na tržištu rada 27
6.2. Aktivne i pasivne politike zapošljavanja 27
6.3. Automatizacija i robotizacija 28
7. Zaključak 30
Literatura 31
Popis tablica 32
Popis grafova 32
Popis slika 32

1. Uvod

1.1. Definiranje problema

Tema ovog završnog rada je promjene na tržištu rada u Republici Hrvatskoj od 2004. godine do danas. Kako se kretala stopa nezaposlenosti kroz godine? Kako je financijska kriza 2008. utjecala na tržište rada u Hrvatskoj te kako je Hrvatska reagirala na te šokove nakon krize? Postoje li razlike u zaposlenosti između muškaraca i žena te prikaz razlika tijekom godina? Prikaz broja zaposlenih i nezaposlenih po dobnim skupinama. Postoji li veza između radne snage i migracija? Kako se kretala minimalna plaća tijekom godina? Kako se Hrvatska borila s problemom nezaposlenosti u odnosu s drugim zemljama Europske Unije.

1.2. Ciljevi rada

Svrha ovog rada je definiranje problema vezanih uz tržište rada, razlikama u dobnim skupinama i spolovima. Cilj je analizirati nezaposlenost kao jednog od glavnih makroekonomskih problema današnjice. Također, cilj ovog rada je pokušati utvrditi potencijalna rješenja za navedene probleme te na koji način će se ta rješenja moći implementirati te na temelju pokazatelja i rezultata donijeti zaključak o temi.

1.3. Metode rada

U radu će se koristiti različita stručna i znanstvena literatuta te pokazatelji preuzeti s različitih internetskih stranica. Podatci su prikazani tablično i grafički kako bi se problemi lakše prepoznali i definirali.

1.4. Struktura rada

Rad je podjeljen na više dijelova. U početnom dijelu definirani su pojmovi vezani za tržište rada kao što su zaposlenosti, nezaposlenosti, radne snage, itd. U sljedećem dijelu pokazat će se nezaposlenost te njeni problemi od 2004. do danas. U daljnim dijelovima rad se dijeli po razdobljima od kojih prvo razdoblje obuhvaća godine prije globalne financijske krize (2004. - 2008.), drugo razdoblje obuhvaća za vrijeme trajanja krize u Hrvatskoj (2008.-2014.) i treće razdoblje u kojem će se analizirati razdoblje nakon financijske krize i oporavak od iste (2014-2020) te istražiti će se o problemima vezanim uz navedene pojmove i njihovo ponašanje kroz godine. Usporediti ih u odnosu s drugim zemljama Europske Unije. Nakon toga slijedi zaključak.

2. Tržište rada

2.1. Definiranje osnovnih pojmova tržišta rada

Tržište rada označava ponudu radnika i potražnju za radnicima, postupak pronalaska posla, napredovanje, otkaze, konkurenciju u traženju posla i na samome poslu te uspostavljanje ravnotežne razine nadnica na tržštu. Potražnu stranu čine poslodavci, a ponudbenu stranu čine radnici.

Ako od ukupnog stanovništva izdvojimo one osobe mlađe od 15 godina ili starije od 65 godina dobit ćemo radno sposobno stanovništvo. U tu kategoriju spadaju i zatvorenici, osobe koje su zaposlene u oružanim snagama te ako njih oduzmemo dobit ćemo potencijalne radne resurse. Radna snaga predstavlja zbroj zaposlenih i nezaposlenih osoba. Zaposlene osobe su koje u određenom trenutku ili razdoblju imaju posao. Prema definiciji Državnog zavoda za statistiku, zaposleni su sve osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. Nezaposlene su osobe koje nemaju posao, ali ga aktivno traže. Prema *Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti*[1] nezaposlenom osobom smatra se registrirana nezaposlena osoba u dobi od 15 do 65 godina sposobna ili djelomično sposobna za rad, koja je prijavljena kod HZZ, koja nije u radnom odnosu, aktivno traži posao i raspoloživa je za rad odnosno svaka osoba koja zadovoljava kriterije koje definira ovaj zakon. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih i radne snage. Ona daje sliku stanja gospodarstva, uspješnosti gospodarske politike, te je mjerilo težine socijalnih teškoća i razlika u društvu. Stopa ekonomske aktivnosti predstavlja udio radne snage u radno sposobnome stanovništvu. Njom se dobiva uvid u koliki dio radno sposobnog stanovništva je aktivan na tržištu rada.

Prema *Zakonu o radu*[2], radnik (zaposlenik, uposlenik, djelatnik, namještenik, službenik i slično) je, u smislu ovoga Zakona, fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja određene poslove za poslodavca, a **poslodavac** se definira kao fizička ili pravna osoba koja zapošljava radnika i za koju radnik u radnom odnosu obavlja određene poslove. U Hrvatskoj, Hrvatski zavod za zapošljavanje vrši evidenciju zaposlenih i nezaposlenih osoba. Taj broj nužno ne mora biti točan zbog toga što se nikada sve nezaposlene osobe ne prijave na Hrvatski zavod

[1] Internet dostupno na https://zakon.hr/z/414/Zakon-o-posredovanju-pri-zapo%C5%A1ljavanju-i-pravima-za-vrijeme-nezaposlenosti-2017-2018
[2] Internet dostupno na https://www.zakon.hr/z/307/Zakon-o-radu (članak 4.)

za zapošljavanje tj. postoji dio nezaposlenih koji se nisu prijavili. Naime, postoji i dio zaposlenih koji rade na „crno“ , koji spadaju u neslužbeno gospodarstvo. Državni zavod za statistiku objavljuje podatke o nezaposlenim osobama iz administrativnih izvora temeljem Registra nezaposlenih osoba, koji vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje.

2.2. Vrste nezaposlenosti i uzroci

Glavni uzrok nezaposlenosti je nedostatak radnih mjesta na kojima se zaposlenici mogu zaposliti, ali postoje i drugi uzroci nezaposlenosti kao što su ciklične promjene u gospodarstvu, nefleksibilnost tržišta rada, inozemni šokovi.. Zbog različitih uzroka postoje i različite vrste nezaposlenosti.

Ciklična nezaposlenost nastaje u razdobljma recesije te je posljedica pada agregatne potražnje. Frikcijska nezaposlenost je ona nezaposlenost kada radnci napuštaju poslove da bi našli nove, traže nove poslove jer su izgubili stari, kad poslodavci traže zamjene za radnike koji su dobili otkaz ili otišli u mirovinu, itd.

Prikrivena nezaposlenost postoji zbog osoba koje bi htjel raditi, ali vjeruju da su poslovi rijetki te da traženje posla nema nikakvog smisla. Sezonska nezaposlenost je posljedica promjena u određenim djelatnostima zbog vremenskih ili tradicionalni uvjeta. Strukturna nezaposlenost je dio nacionalne prirodne stope nezaposlenosti. Proizlazi iz razlika između vještina koje se traže i vještina koje ljudi imaju te lokacije između poduzeća koje traže radnika i lokacije radnika.

2.3. Prikupljanje podataka putem Ankete o radnoj snazi

Anketa o radnoj snazi (ARS) najopsežnija je anketa o obilježjima tržišta rada provedena na uzorku kućanstava u Hrvatskoj. Njezin cilj je prikupiti podatke o stanju i promjenama na tržištu rada Hrvatske tj. o veličini, strukturi i obilježjima aktivnog i neaktivnog stanovništva. Nezaposleni prema ARS su osobe koje zadovoljavaju sljedeće kriterije: u referentnom tjednu nisu obavljale nikakav posao za novac ili plaćanje u naturi, u posljednja 4 tjedna prije anketiranja aktivno su tražili posao te ponuđeni posao mogle bi početi obavljati u iduća 2 tjedna. Toj skupini pripadaju i osobe koje su našle posao i u skoroj budućnosti nastupit će na posao.

2.4. Učinci nezaposlenosti

S aspekta pojedinca, zaposlenost donosi sigurnost, zaradu, povišenje razine aktivacije, raznolikost socijalnih interakcija, itd. Gubitak toga predstavlja psihološke posljedice nezaposlenosti koje uzrokuju izvor stresa. Psihološke studije ukazuju da je otpuštanje s posla jednako traumatski događaj kao i smrt bliskog prijatelja. Nezaposlenost nerijetko dovodi do gubitka samopoštovanja, problema unutar obitelji... S ekonomskog aspekta, nezaposlenost za sobom vuče pad sadašnjeg i budućeg dohotka kao npr. osoba koja misli da će u skoroj budućnosti dobiti otkaz manje troši svoj dohodak i više gleda na štednju. Na razini države, nezaposlenost utječe na smanjenje BDP-a. Što je više nezaposlenih osoba, država ima sve manje osoba koji primaju dohodak i koji su porezni obveznici. Samim time, dolazi do pada državnih prihoda. Velik broj nezaposlenih osoba dovodi do povećanja državnih izdataka u obliku socijalnih pomoći, što dovodi do proračunskih deficita te time prisiljava Vladu na zaduživanje ili povišenje poreza. Nezaposlenost snižava kupovnu moć stanovništva jer nezaposlena osoba nema veliku kupovnu moć i kupuje samo najpotrebnija dobra. Niska stopa nezaposlenosti dovodi do rasta proizvodnje i samim time cijelokupnog gospodarstva. Postoji i veza između nezaposlenosti i inflacije zemlje. Tu vezu iznio je Alban W. Phillips. Kada je na tržištu rada veća ponuda od potražnje za radom tj. kada je veća nezaposlenost, nadnice padaju i kad se nezaposlenost smanjuje dolazi do rasta nadnica. Promjene nadnica reflektira se na promjenu cijena u zemlji tj. inflaciju. Taj odnos govori da se zemlje trebaju odlučiti između različitih kombinacija nezaposlenosti i inflacije, zemlja može postići nisku zaposlenosti ako je voljna tolerirati višu inflaciju ili ako želi nisku inflaciju mora biti voljna tolerirati višu razinu nezaposlenosti.

3. Analiza strukture nezaposlenosti u RH

3.1. Ukupna nezaposlenost u Hrvatskoj

Hrvatska se tijekom 90-tih i ranih 2000-tih nalazila u situaciji gdje je veliki problem bio visoka nezaposlenost. Tijekom Domovinskog rata i tranzicijskog razdoblja došlo je do velikih razaranja, gospodarstvo je oslabilo te je došlo do gubitka radnih mjesta. Takvo razdoblje traje do 2002. Zbog loše politike privatizacije javnih poduzeća u Republici Hrvatskoj dolazi do propadanja velikih javnih poduzeća i time se dodatno usporio gospodarski oporavak zemlje. 2002. godine Hrvatska je zabilježila najvišu razinu nezaposlenosti, koja je iznosila 389.741 nezaposlenu osobu. U posttranzicijskom razdoblju dolazi do smanjenja broja nezaposlenih. 2008. izbija globalna financijska kriza koja je pogodila i Hrvatsku. Od 2009. uočava se kontinuirani rast u broju nezaposlenih i stopi nezaposlenosti.

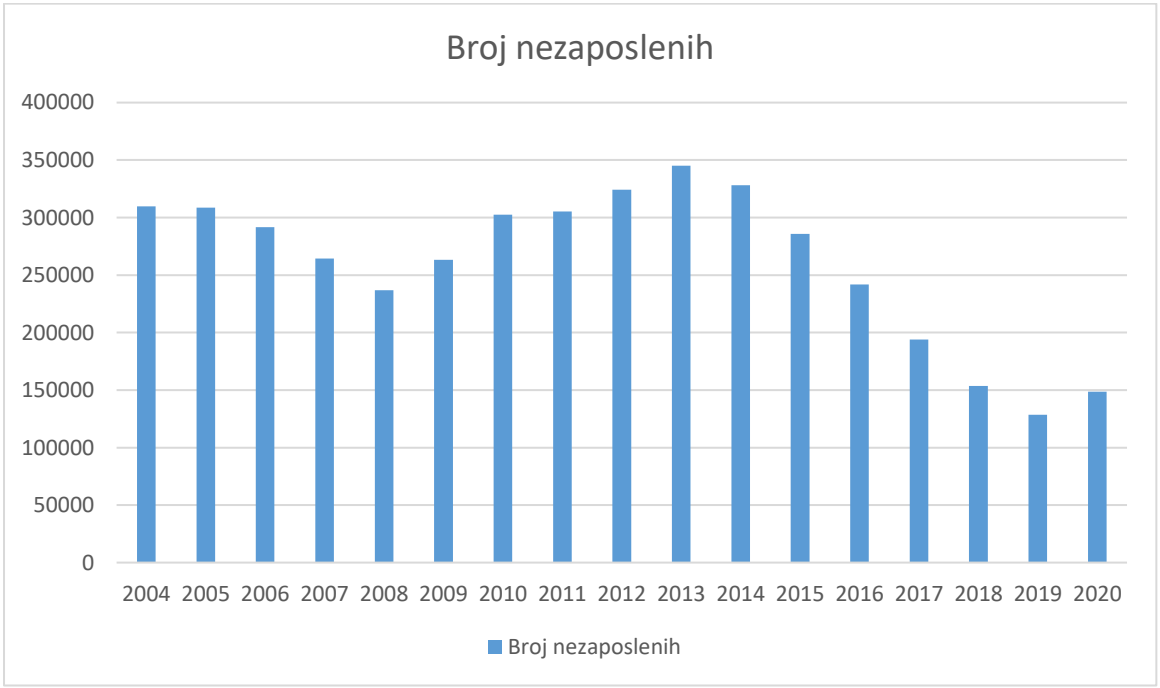
Takav rast traje do 2013. kada je broj nezaposlenih iznosio 345.112 i stopa nezaposlenosti je iznosila skoro 22%. Hrvatska u 2013. godini ulazi u Europsku uniju te se to bilježi kao prekretnica jer nakon 2013. Hrvatska bilježi kontinuirani pad u broju nezaposlenih i stopi nezaposlenosti. Trenutno stanje u Hrvatskoj je takvo da je oko 150.000 osoba nezaposleno što daje stopu rasta od otprilike 9%. Što se djelatnosti tiče trenutno djelatnosti s najvećim broje nezaposlenih su uslužna djelatnost, prerađivačka industija te trgovina na veliko i malo. Hrvatska je turistička zemlja te se svake godine registrirana nezaposlenost prividno smanji u ljetnim mjesecima zbog sezonskih zapošljavanja u turizmu i poljoprivredi, međutim završetkom ljetne turističke sezone razina nezaposlenosti vraća se na proljetnu razinu. Broj nezaposlenih u Hrvatskoj pratio je kretanja BPD-a Hrvatske. Dolje navedena tablica i grafikon brojčano prikazuju kretanje broja nezaposlenih tijekom godina.

Tablica 1.: Broj nezaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj od 2004. do danas

GODINA	BROJ NEZAPOSLENIH
2004	309,875
2005	308,739
2006	291,616
2007	264,446
2008	236,741
2009	263,174
2010	302,425
2011	305,333
2012	324,323
2013	345,112
2014	328,187
2015	285,906
2016	241,860
2017	193,967
2018	153,542
2019	128,650
2020	148,646

Izvor: Samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (07.09.2020)

Grafikon 1.: Broj nezaposlenih u Hrvatskoj tijekom godina

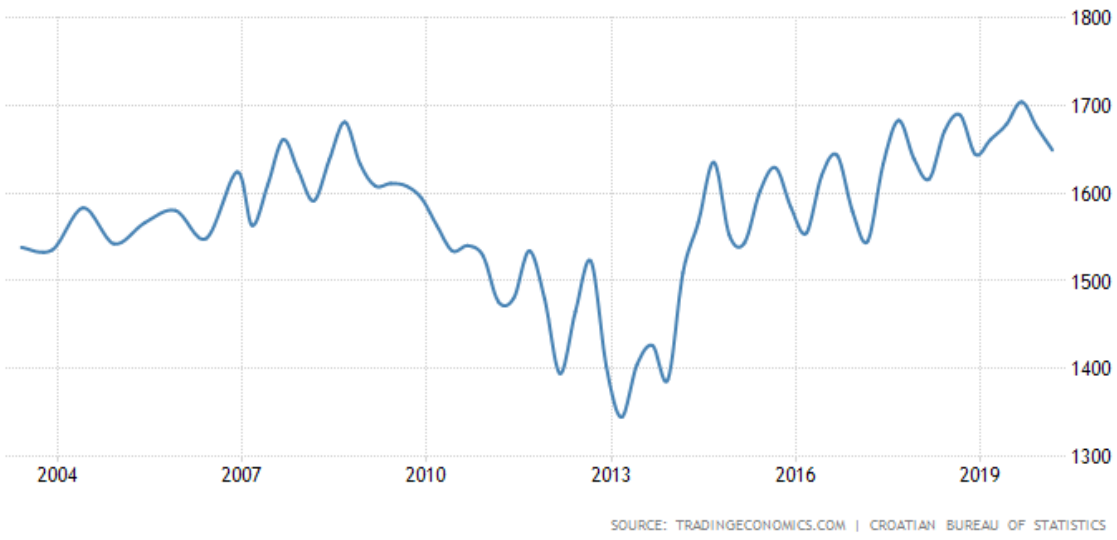

Izvor:samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (07.09.2020

3.2. Ukupna zaposlenost u Hrvatskoj

Slika 1. prikazuje kretanje zaposlenosti u Hrvatskoj. Iz slike vidljivo je da je 2004. godine ukupan broj zaposlenih bio oko 1,550,000 ljudi. 2013. godine zaposlenost je bila najniža u okviru razdoblja koje ova analiza obuhvaća i iznosila je oko 1,350,000 ljudi. U krivulji su vidljive fluktuacije zbog sezonskog zapošljavanja u ljetnim mjesecima u Hrvatskoj. Trenutni broj zaposlenih osoba iznosi oko 1,649,000.

Slika 1.: Kretanje zaposlenosti u Hrvatskoj (u tis.)

Izvor: https://tradingeconomics.com/croatia/employed-persons

Slika 2. pokazuje stope ekonomske aktivnosti zemalja u Europi. Stopa ekonomske aktivnosti Hrvatske u 2019. godini iznosila je 66.7%, što je manji broj nego postotak EU koji iznosi u 2019. godini 73.1%. što nije dobar pokazatelj jer u Hrvatskoj je manji udio radne snage u radno sposobnome stanovništvu.

Nezaposlenost u Hrvatskoj tijekom godina može se gledati iz aspekta spolova točnije u razlikama između muškaraca i žena. Tijekom promatranog razdoblja vidljiva je razlika između žena i muškaraca tako što je broj nezaposlenih ženskih osoba kontinuirano veći u odnosu na muške nezaposlene osobe. U periodu od 2004. godine do danas udio broja nezaposlenih ženskih osoba u ukupnom broju nezaposlenih osoba se kretao između 52,7% i 62,2%. u istom periodu udio broja muških nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih osoba kretao se između 38.8% i 47.3%. Ti pokazatelji govore da su se u promatranom periodu u Republici Hrvatskoj žene teže pronalazile posao nego muškarci.

Slika 2.: Stope ekonomske aktivnosti zemalja kroz godine

GEO/TIME	2004	2008	2012	2016	2019
EU	66,3	69,5	67,6	70,1	73,1
Belgium	65,6	68,0	67,2	67,7	70,5
Bulgaria	60,1	70,7	63,0	67,7	75,0
Czechia	70,1	72,4	71,5	76,7	80,3
Denmark	77,6	78,7	74,3	76,0	78,3
Germany (u	68,2	74,0	76,9	78,6	80,6
Estonia	70,3	77,1	72,2	76,6	80,2
Ireland	72,9	73,5	64,5	71,4	75,1
Greece	63,9	66,3	55,0	56,2	61,2
Spain	65,4	68,5	59,6	63,9	68,0
France	69,1	69,9	68,9	70,0	71,6
Croatia	59,5	64,9	58,1	61,4	66,7
Italy	61,6	62,9	60,9	61,6	63,5
Cyprus	75,1	76,5	70,2	68,7	75,7
Latvia	67,9	75,4	68,1	73,2	77,4
Lithuania	69,3	72,0	68,5	75,2	78,2
Luxembour	67,7	68,8	71,4	70,7	72,8
Hungary	62,1	61,5	61,6	71,5	75,3
Malta	57,9	59,2	63,9	71,1	77,2
Netherland	74,9	76,9	76,6	77,1	80,1
Austria	69,5	73,8	74,4	74,8	76,8
Poland	57,3	65,0	64,7	69,3	73,0
Portugal	72,5	73,1	66,3	70,6	76,1
Romania	63,5	64,4	64,8	66,3	70,9
Slovenia	70,4	73,0	68,3	70,1	76,4
Slovakia	63,7	68,8	65,1	69,8	73,4
Finland	72,2	75,8	74,0	73,4	77,2
Sweden	77,4	80,4	79,4	81,2	82,1
United King	75,0	75,2	74,1	77,5	79,3
Iceland	84,4	85,3	81,8	87,8	85,9
Norway	78,2	81,8	79,9	78,6	79,5
Switzerland	:	:	81,0	82,0	82,9
Montenegr	:	:	52,0	57,1	60,8
North Mace	:	46,3	48,2	53,3	59,2
Serbia	:	:	:	59,1	65,2
Turkey	:	48,4	52,8	54,4	53,8

Izvor: Eurostat https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do

3.3. Nezaposlenost prema spolu u Hrvatskoj

Pitanje je zašto se događa da žene u Hrvatskoj teže pronalaze posao nego muškarci? Odgovor na takvo pitanje nije lako dati te je sigurno više faktora odgovorno za ovakvu situaciju na tržištu rada. Jedan od faktora jest što postoje poslovi i zanimanja gdje potražnja za ženskim osobama ne postoji kao što su mehaničarski, građevinski, menadžerski poslovi. Uzroci ekonomske neaktivnosti u muškaraca su najčešće školovanje i umirovljenje, a razlozi ekonomske neaktivnosti žena su najčešće obiteljske i kućanske obveze. Problem većeg broja ženskih nezaposlenih osoba može se rješiti fleksibilnijim uvjetima prilikom zapošljavanja kao

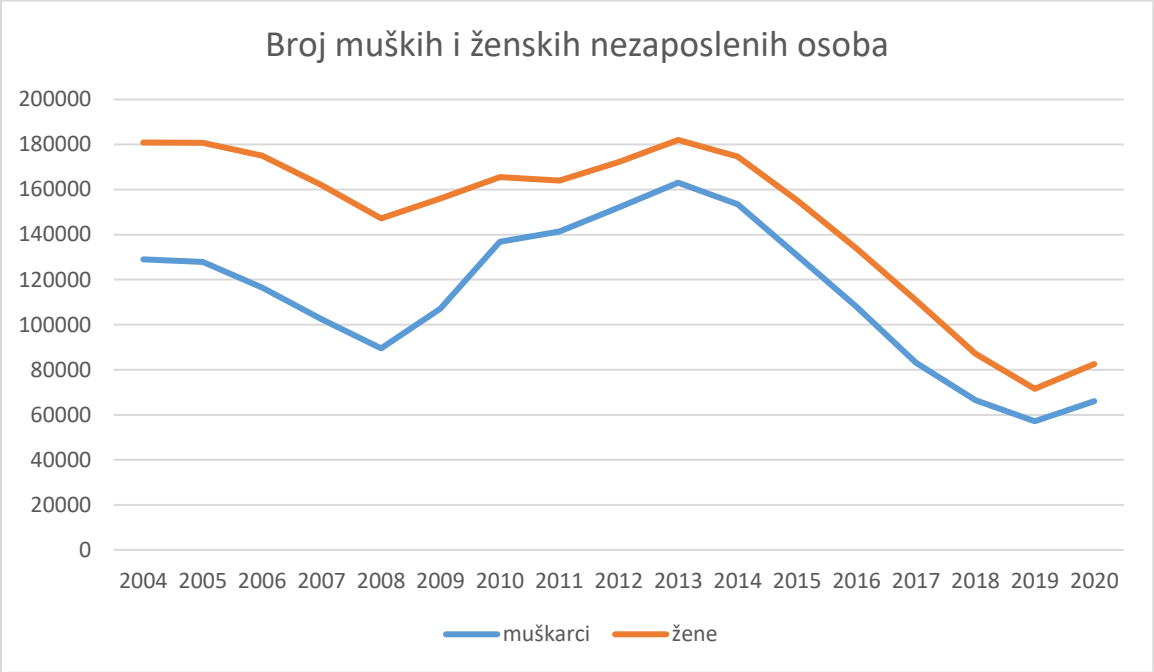
što su part-time zaposlenost, rad od kuće te fleksibilnije radno vrijeme. Postoji i razlika u plaćama između muškaraca i žena koja u Hrvatskoj iznosi 11.6% što govori da žene u prosjeku primaju manju plaću od muškaraca. Jednakost u plaćama, adekvatno raspoznavanje i vrednovanje sposobnosti vještina i znanja žena te politika koja će zaposlenicima pružiti mogućnost da usklade svoje obiteljske i radne obveze privući će veći broj žena na tržište rada i utjecati na gospodarski rast zemlje. Dolje navedena tablica pokazuje ukupan broj muških i ženskih nezaposlenih osoba u promatranom razdoblju te njihov udio u ukupnom broju nezaposlenih. U tablici 2. vidimo da je broj nezaposlenih bio najveći 2013. godine. U toj godini u Hrvatskoj bilo je 163,070 muških nezaposlenih osoba, što čini 47,3% ukupnog broja nezaposlenih i 182,042 ženskih nezaposlenih osoba, što daje 52.7% ukupnog broja nezaposlenih. Kroz sve prikazane godine broj ženskih nezaposlenih osoba je bio je veći nego broj nezaposlenih muških osoba.

Tablica 2.: Broj muških i ženskih nezaposlenih osoba i udio muških i ženskih nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih

Godina	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci (%)	Žene (%)
2004	129029	180846	309875	41,6	58,4
2005	127944	180795	308739	41,4	58,6
2006	116519	175097	291616	40,0	60,0
2007	102482	161964	264446	38,8	61,2
2008	89541	147200	236741	37,8	62,2
2009	107115	156059	236174	40,7	59,3
2010	136806	165619	302425	45,2	54,8
2011	141409	163924	305333	46,3	53,7
2012	152079	172244	324323	46,9	53,1
2013	163070	182042	345112	47,3	52,7
2014	153484	174702	328186	46,8	53,2
2015	130698	155208	285906	45,7	54,3
2016	107947	133913	241860	44,6	55,4
2017	83145	110823	193968	42,9	57,1
2018	66402	87139	153541	43,2	56,8
2019	57125	71525	128650	44,4	55,6
2020	66070	82576	148646	44,4	55,6

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (08.09.2020.)

Grafikon 2.: Broj muških i ženskih nezaposlenih osoba (2004. – 2020.)

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (08.09.2020.)

3.4. Nezaposlenost prema dobnim skupinama u Hrvatskoj

Važan aspekt u strukturi nezaposlenost je analiza prema dobnim skupinama. Ona nam daje uvid u potencijalne probleme u kojima se Hrvatska nalazi i u kojima se može u budućnosti pronaći. Sljedeća tablica i grafikon predoćit će sliku i odnos broja nezaposlenih po dobnim skupinama.

Tablica 3.: Broj nezaposlenih po dobnim skupinama u RH

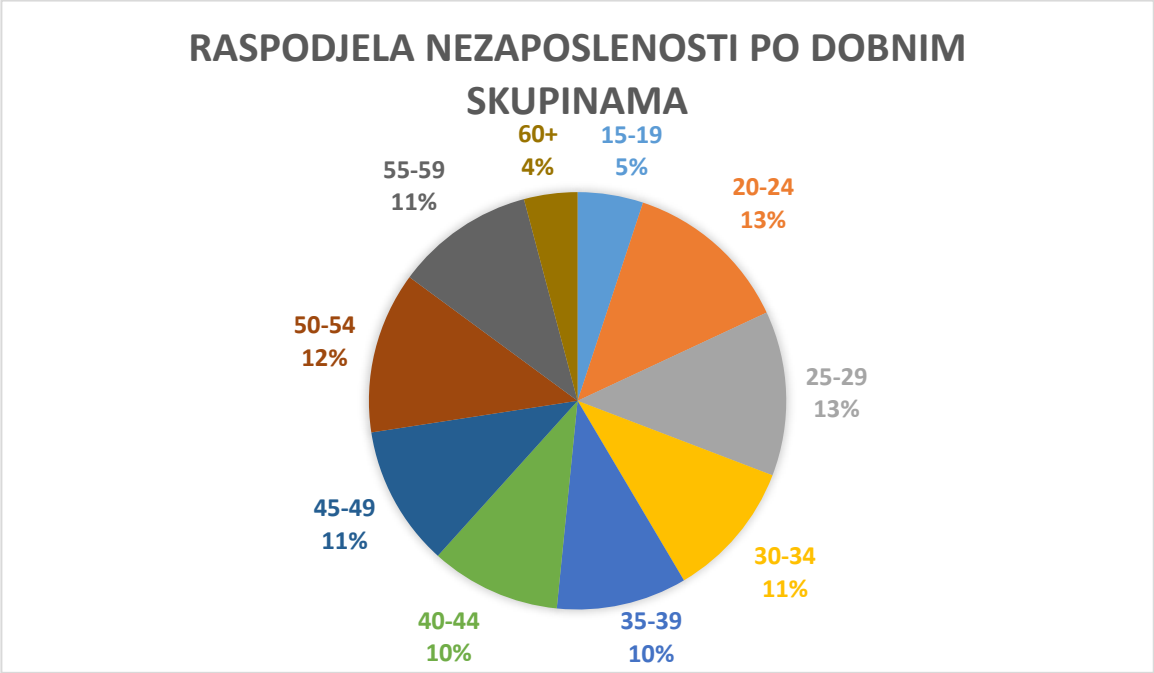
Dob / Godina	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+
2004	17854	46175	39589	34096	35530	35031	39430	37346	19805	5019
2005	17220	45140	39309	32988	33719	33983	38489	39997	22674	5223
2006	16023	40558	36649	30297	29753	31457	35326	40937	24971	5644
2007	13860	33998	32523	26856	26121	27874	31156	39823	25680	6555
2008	11420	28416	28217	23966	22974	24465	26873	36955	26079	7376
2009	13220	33644	33743	27690	25398	26841	28259	37863	28146	8371
2010	15811	40007	41205	33675	29342	30259	31588	39466	31586	9486
2011	15617	41078	41929	34308	29936	29624	31582	37430	33154	10675
2012	17186	44875	45445	37031	32146	31009	33204	36553	35057	11816
2013	18140	47619	47441	39361	35013	32949	35584	37653	37708	13644
2014	16683	42593	43207	36513	33440	31106	33900	36380	39303	15061

2015	14814	34910	35001	30615	28940	27409	29664	32541	36334	15678
2016	11849	28009	28683	24757	24071	23351	24642	28514	32185	15800
2017	8401	21173	22384	19290	19144	18754	19750	23436	26730	14904
2018	6370	16131	17254	14698	14834	15086	15618	18378	21527	13646
2019	412	13682	14611	12282	12475	12765	13040	14909	17503	11970
2020	5219	16973	18418	14810	15084	15097	14967	16690	18756	12631

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (10.09.2020.)

Dolje navedeni grafikon bolje prikazuje sliku broja nezaposlenih. Ukupan broj nezaposlenih iznosi 4,432,542 osoba te je dobiven zbrajanjem svih dobnih skupina kroz sve godine. Dobiveni postotci su udjeli zbroja broja nezaposlenih pojedinačne dobne skupine podjeljene s ukupnim brojem nezaposlenih pomnožen s 100.

Grafikon 3.: Raspodjela nezaposlenosti po dobnim skupinama

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (10.09.2020)

Prema grafikonu 3. može se uočiti da su dobne skupine s najmanjim brojem nezaposlenih 60+ i 15-19 godina. Te dvije skupine nisu problem zbog toga što se u dobnoj skupini od 60+ godina nalaze osobe koje su otišle u prijevremenu mirovinu i nemaju ambicije ponovo tražiti posao, a u skupini 15-19 godina se nalaze osobe koje se još školuju. Veliki problem u Hrvatskoj je što je veliki udio mladih osoba koje su ne mogu pronaći posao, pogotovo u njihovoj struci, što nam grafikon ilustrira jer dobne skupine 20-24 i 25-29 godina imaju najveći udio u broju nezaposlenih. Takav problem ako se ne riješi može dugoročno utjecat na gospodarstvo države. Niska potražnja na tržištu rada i obeshrabrenost u pogledu pronalaska

posla potaknuli su mlade osobe u RH na odluku da se povuku s tržišta rada ili da na njega ne ulaze. Neki su produžili svoje obrazovanje, a drugi su postali dio kategorije skupine nezaposlenosti, koja je sve brojnija, koji se ne obrazuju, ne rade niti se stručno usavršavaju – engl. NEET (Not in Education, Employment, or Training). Srećom, Vlada je svijesna ovog problema te ga pokušaje riješiti. Takve pokušaje države mogu se vidjeti kroz npr. vladinu mjeru za mlade gdje se porezna osnovica umanjuje za 100% za osobe mlađe od 25 godina i umanjenje porezne osnovice za 50% za osobe do 30 godina. Od 2013. godine Hrvatska je započela provedbu aktivnosti u sklopu *Garancije za mlade* koja predstavlja nov pristup u rješavanj problema nezaposlenosti mladih, kojim se sve osobe mlađe od 30 godina u RH nastoji što brže aktivirati na tržištu rada. Prosječna stopa nezaposlenosti mladih u Europske Unije u 2020. godini iznosila je 14.2%, a nezaposlenost mladih u Hrvatskoj iznosila je 24%. Taj podatak govori da Hrvatska i dalje ima veći udio nezaposlenosti mladih nego EU. Veliki udio u nezaposlenosti imaju skupine od 50-54 i 55-59 godina. Razlog tome može se pronaći u tome što poslodavci ih šalju u prijevremenu mirovinu zbog toga što se posao sve više oslanja na informatiku i informatičke vještine te je kao takav bliži i lakši mlađim osobama nego starijim.

3.5. Nezaposlenost prema razini obrazovanja u RH

Tablica 4. pokazuje broj nezaposlenosti prema razini obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Tijekom krize u Hrvatskoj nezaposlenost je porasla u svim obrazovnim skupinama. Iz gore navedene tablice vidi se da kontinuirano tijekom godina najveći broj nezaposlenih ljudi ima završenu srednju školu te doseže svoj maksimum 2013. godine. U istoj toj godini može se vidjeti da je veliki broj ljudi s završenim fakultetom bio nezaposlen te je obilježio rast od 143% od 2008. do 2014. To je bio najveći rast među navedenim skupinam tijekom krize u Hrvatskoj. To predstavlja veliki problem u državi i najbolje ukazuje na strukturne probleme neusklađenosti obrazovnog sustava i stvarnih potreba na tržištu rada, kao i na ukupnu gospodarsku politiku vođenu desetljećima unatrag, koja je rezultirala trenutnom situacijom u kojoj mladi školovani stručnjaci nisu u mogućnosti plasirati se na tržište rada nakon školovanja.

Tablica 4.: Raspodjela nezaposlenosti prema razini obrazovanja

Razina / Godina	(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	(1) Završena osnovna škola	2) Srednja škola	(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat
2004	20989	71001	197385	8481	12019
2005	19679	71240	196797	9065	11957
2006	19311	69775	181527	9259	11744
2007	18550	65641	161102	8519	10634
2008	17011	59909	142827	7641	9353
2009	17476	64246	160751	9296	11404
2010	18068	70852	186875	11593	15037
2011	17443	68575	189318	12664	17333
2012	18136	68829	201632	15271	20456
2013	18357	71326	215766	17549	22114
2014	17688	67740	202266	17695	22797
2015	15664	59222	174449	15931	20641
2016	14154	50070	144147	14509	18980
2017	11997	39775	113218	12415	16562
2018	9611	30818	89318	10145	13650
2019	8087	25109	75060	8559	11835
2020	8416	27235	89410	10293	13634

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (10.09.2020)

Navedeno ukazuje na veliku neusklađenost između obrazovnog sustava i stvarnih potreba na tržištu rada. Jedan od razloga što mladi nisu u mogućnosti pronaći posao je što poslodavci pri zapošljavanju traže određeno praktično iskustvo što se događa u Hrvatskoj jer takve osobe nisu stekle to iskustvo pri obrazovanju koje im obrazovne institucije trebaju pružiti. Nezaposlenost mladih mora se gledati s opće ekonomske slike i stanja u obrazovnim i institucionalnim praksama te nedostatku komunikacije između njih. Također, veliki problem u Hrvatskoj predstavlja „ Odljev mozgova“ koji će se pojasniti dalje u radu.

3.6. Nezaposlenost po županijama Dalmacije

U sljedećem poglavlju analizirat će se kretanje nezaposlenih po županijma. Za analizu odabrane su 4 županije koje se nalaze u dalmatinskom području: Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija. U obzir analize mora se uzeti i ukupan broj stanovnika pojedinačne županije gdje je Splitsko-dalmatinska županija na prvom mjestu s 448,071 stanovnika, zatim Zadarska s 168,153 stanovnika, Dubrovačko-neretvanska s 121,215 stanovnika i Šibensko-kninska s 100,153 u 2019. godini. U županijama postoji različita gospodarska i ekonomska aktivnost i razlike u tržištima rada koje se isto trebaju uzeti u obzir.

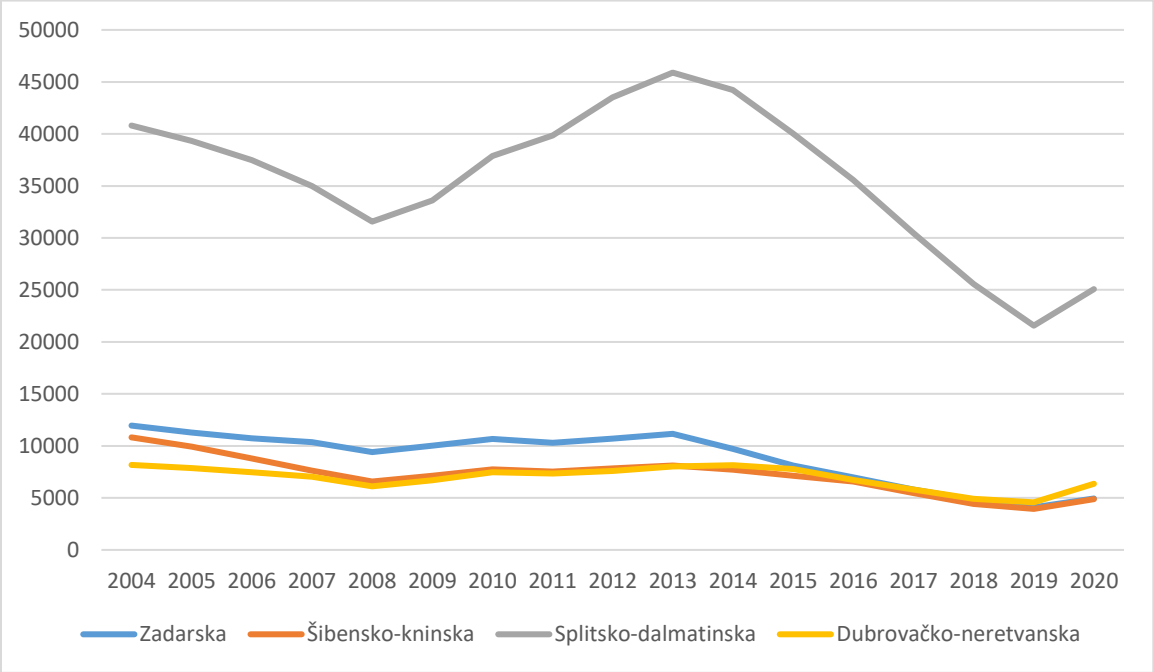
Tablica 5.: Broj nezaposlenih za županije Dalmacije

Županija Godina	Zadarska	Šibensko-kninska	Splitsko-dalmatinska	Dubrovačko-neretvanska
2004	11954	10820	40811	8171
2005	11288	9936	39317	7855
2006	10716	8806	37474	7473
2007	10375	7630	34993	7030
2008	9410	6570	31562	6112
2009	10037	7132	33602	6686
2010	10672	7742	37871	7459
2011	10310	7525	39865	7341
2012	10700	7827	43523	7579
2013	11161	8129	45893	8025
2014	9729	7725	44220	8150
2015	8107	7122	40044	7763
2016	6965	6571	35583	6717
2017	5792	5455	30458	5810
2018	4826	4433	25559	4922
2019	4095	3944	21562	4575
2020	4949	4870	25082	6366

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (11.09.2020)

Kao što tablica 5. i grafikon 4. Pokazuju da najveći broj nezaposlenih u Dalmaciji ima Splitsko-dalmatinska županija s 25082 nezaposlenih osoba u 2020. godini, a najmanje Dubrovačko-neretvanska županija s 6366 nezaposlenih osoba. Sve 4 županije imale su 2013. godine najveći broj nezaposlenih, ali nakon nje sve županije bilježe kontinuirani pad u broju nezaposlenih osoba.

Grafikon 4.: Broj nezaposlenih po županijama

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (11.09.2020)

Iz grafikona 4. vidi se da Splitsko-dalmatinska županija ima puno veći broj nezaposlenih nego ostale 3 županije. Problem koji proizlazi iz toga je što postoji mogućnost neujednačene gospodarske aktivnosti županija i njihovim tržištima rada te bi država mjerama trebala ujednačiti te razlike. Kako bi se bolje predočila slika nezaposlenosti u Dalmaciji potrebno je izračunati udio broja nezaposlenih osoba u ukupnom broju stanovnika pojedinačne županije u 2019. godini. Za Zadarsku županiju taj broj iznosi 2,435%, Šibensko-kninsku 3,937%, Splitsko-dalmatinsku 4,812% i Dubrovačko-neretvansku 3,774%.

3.7. Trajanje nezaposlenosti u RH

Tablica 6. prikazuje trajanje nezaposlenosti u državi. Ekonomski gledano varijabla je kratkoročne naravi ako joj je trajanje ispod godine dana, a dugoročne naravi je sve preko godine dana. Iz tablice vidljivo je da Hrvatska ima više kratkoročne nezaposlenosti nego dugoročne što je dobar znak. U periodu najviše nezaposlenosti po trajanju ima skupina od 0-3 mjeseca. Cilj zemlje bi trebao biti što više sniziti dugoročnu nezaposlenost.

Tablica 6.: Trajanje nezaposlenosti u RH

Trajanje nezaposlenosti / Godine	0-3 mj.	3-6 mj.	6-9 mj.	9-12 mj.	1-2 g.	2-3g.	3-5.g	5-8g.	8.g +
2004	50767	36721	25695	20081	45309	36739	44840	30895	18828
2005	49098	35481	25721	20196	50935	27777	45549	33051	20941
2006	48308	32069	21724	17032	44964	29461	38958	35217	23882
2007	42123	29560	20363	15331	37032	24176	33734	35708	26420
2008	40334	26092	17293	12793	31837	19415	29355	31506	28116
2009	56549	36735	23123	16187	31714	17710	23790	27556	29809
2010	62420	44681	31592	23910	48381	18647	20524	21895	30377
2011	64810	43220	29812	22154	55536	26229	18741	16704	28128
2012	73150	49923	32685	25560	54071	29076	21973	12491	25393
2013	72753	50151	35336	27109	65805	30393	28595	11341	23630
2014	66291	45864	32300	24183	58452	34525	31630	13469	21473
2015	63588	39050	24254	17521	45503	27795	32313	16551	19331
2016	54902	33013	20166	14278	32802	22061	28587	18359	17693
2017	49181	27287	15102	10430	23279	13616	21182	17606	16284
2018	43433	23054	12410	8040	16526	8817	13237	13640	14385
2019	39380	20440	11103	7356	13815	6418	8105	10042	11991
2020	43857	29196	17221	9238	16508	6799	6961	7958	11249

Izvor: samostalna izrada prema https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (14.09.2020)

3.8. Odljev mozgova

Odljev mozgova prestavlja oblik migracije koji se odnosi na odlazak studenata, znanstvenika i visokoobrazovanih stručnjaka u inozemstvo zbog stručnog usavršavanja odnosno pronalaska posla. Postoje privlačni faktori (engl. pull-factors) zbog kojih emigranti odabiru određenu zemlju i potisni faktori (engl. push-factors) zbog kojih osobe napuštaju zemlju.

Potisni faktori su:

- Nezaposlenost
- Niske plaće
- Loša politička situacija u zemlji
- Nepovoljni uvjeti na tržištu rada

Privlačni faktori su:

- Veća mogućnost zaposlenja
- Veće plaće
- Bolji životni standard
- Bolji ekonomski uvjeti
- Bolje obrazovanje

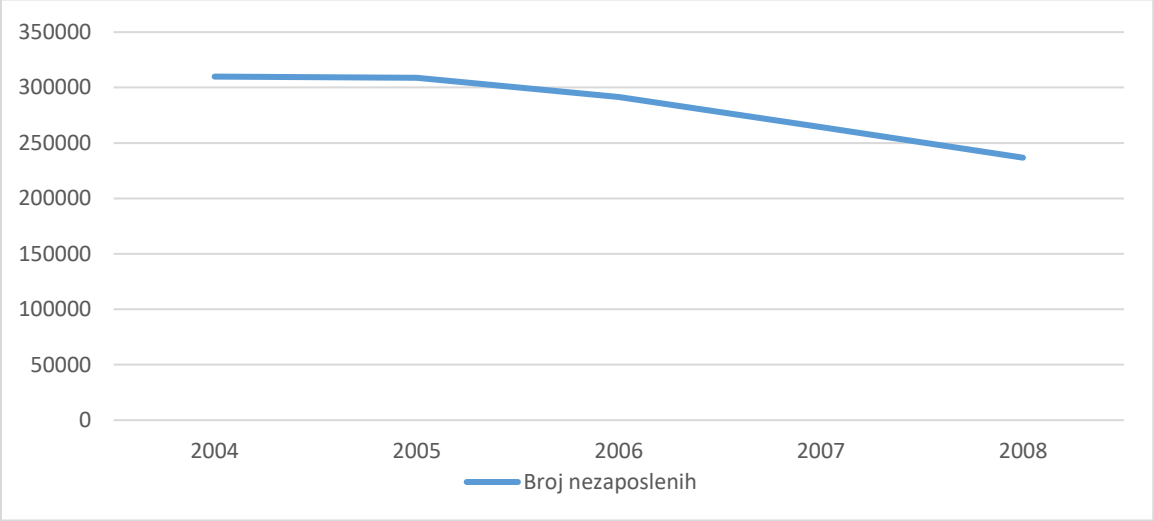
U Hrvatskoj se emigracija može podijeliti na dva razdoblja. Prvo, tijekom prošlog stoljeća Hrvatska je imala emigraciju ljudi pretežito u Njemačku zbog zaposlenja. Karakteristike tih emigranata je da je većina imala SSS i bila je nisko kvalificirana. Država je imala tada korist od te emigracije zbog priljeva deviza iz inozemstva. Za razliku od tada, današnja emigracija je drugačija zbog toga što su današnji emigranti mlade, visokokvalificirane osobe koje odlaze iz zemlje pretežito radi ekonomskih razloga. To predstavlja nenadoknadiv gubitak za državu. U prošlom stoljeću, velika većina osoba koja su emigrirala u inozemstvo, najčešće Njemačku, bila je nekvalificirana i sa SSS. Demografski učinci odljeva mozgova su smanjenje nataliteta, na strukturu stanovništva, smanjenje radne snage i povećan udio starog stanovništva. Ekonomski učinci emigracije su smanjenje BDP-a, usporavanje gospodarskog rasta zemlje, smanjenje konkurentnosti i utjecaj na mirovinski sustav.

4. Analiza nezaposlenosti prije, tijekom i poslije globalne financijske krize

4.1. Nezaposlenost prije krize (2004.-2008.)

Broj nezaposlenosti prije krize posljedica je tranzicije Hrvatske iz bivše države i problema privatizacije velikih javnih poduzeća u zemlji. Posljedica toga je da je 2004. godine broj nezaposlenih iznosio 309,875 osoba i stopu nezaposlenosti od oko 19%. 2005. godine slika nezaposlenosti ostala je pretežito ista gdje se vidi neznačajan pad u broju nezaposlenih. 2005. godine je nezaposlenih osoba bilo 308,739 što daje stopu nezaposlenosti od oko 19%. 2006. godine Hrvatska započinje bilježiti pad u broju nezaposlenih koji traje do kraja 2009. godine gdje je tijekom 3 godine došlo do pada broja nezaposlenih u iznosu od 72,000 osoba te pad u stopi nezaposlenosti od 5 postotnih poena. 2008. godine nastupa globalna financijska kriza koja zahvaća cijeli svijet tako i Hrvatsku te će se ta kriza odraziti na broj nezaposlenosti u sljedećim godinama. Grafikon 5. prikazuje kretanje broja nezaposlenih u periodu prije globalne financijske krize.

Grafikon 5.: Nezaposlenost od 2004-2008 u RH

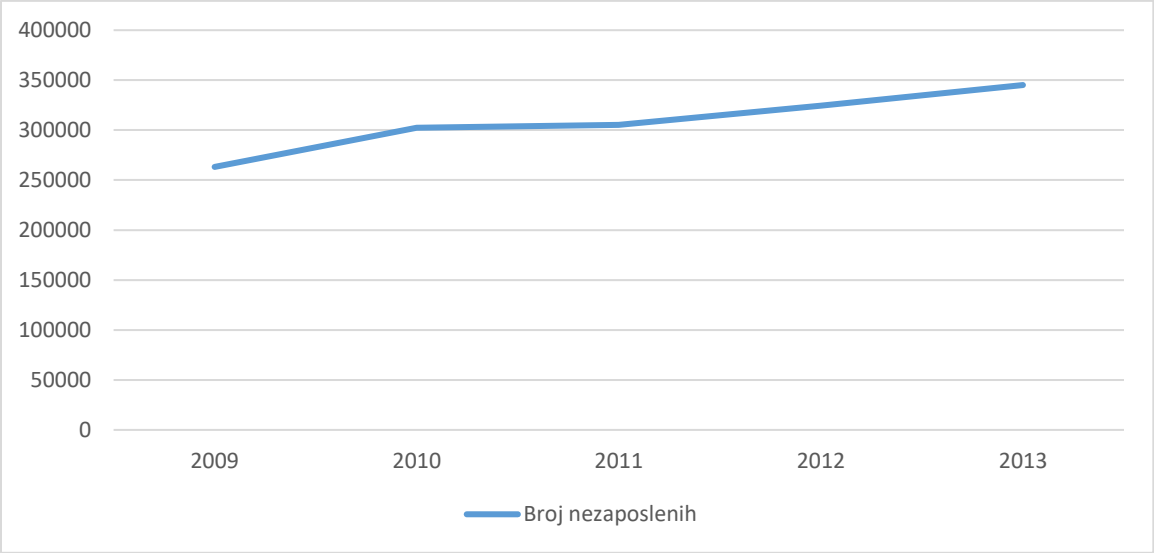
izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (13.09.2020)

4.2. Nezaposlenost tijekom krize (2009-2013)

Globalna financijska kriza u svijetu je počela 2008. godine, ali u Hrvatskoj se počela osjećati 2009. godine. Kriza je usporila gospodarski rast zemlje, uzrokovala pad potrošnje i proizvodnje time i pad BDP-a. Nakon niza godina gdje je nezaposlenost bila u padu, 2009.

godine Hrvatska bilježi rast u broju nezaposlenih te je nezaposlenost iznosila 263,174 osoba te je stopa nezaposlenosti iznosila oko 15%. U sljedećim godinama Hrvatska bilježi kontinuirani rast u broju nezaposlenosti i stopi nezaposlenosti. U odnosu na 2009. godinu Hrvatska je 2013. godine imala je 82,000 više nezaposlenih osoba. 2013. godine u odnosu na 2009. godinu zemlja bilježi veću stopu nezaposlenosti za 7 postotnih poena. Također, 2013. godine Hrvatska je imala najveći broj nezaposlenih u razdoblju koje ova analiza pokriva i ona je iznosila 345,112 ljudi. Hrvatska je 2013. godine postala punopravna članica Europske Unije te to predstavlja prekretnicu u gospodarskom razvoju zemlje tim i broju nezaposlenih u zemlji.

Grafikon 6.: Kretanje broja nezaposlenih od 2009. do 2013.

Izvor: samostalna izrada prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (13.09.2020)

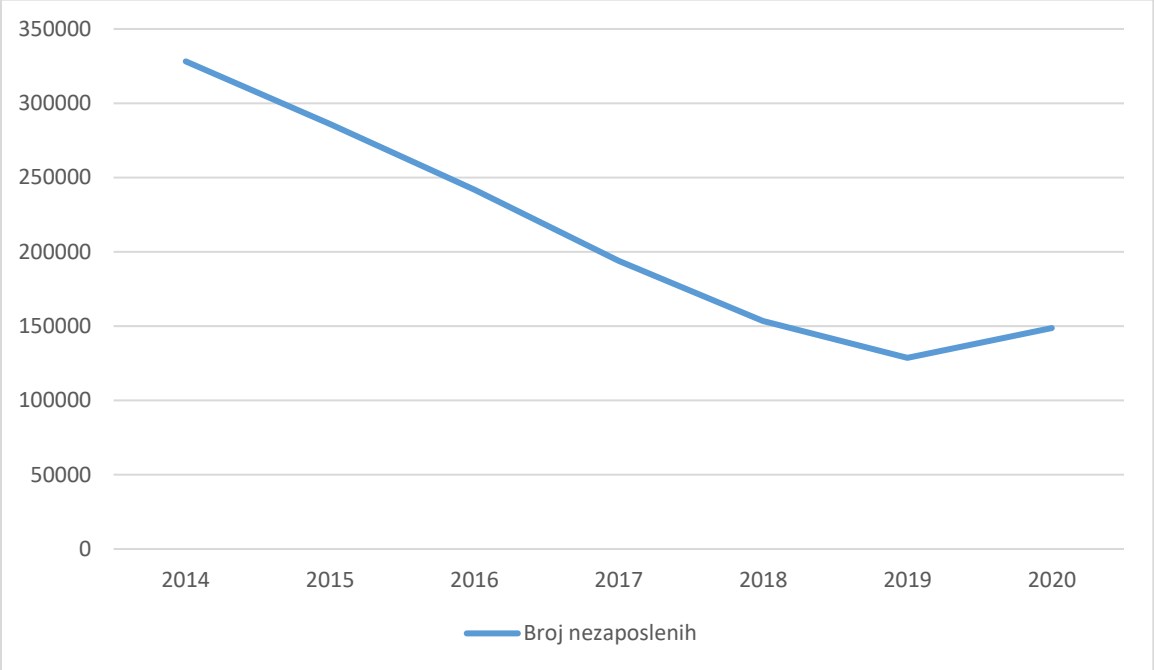
Grafikon 6. služi kako bi se bolje prikazao utjecaj globalne krize na hrvatsko gospodarstvo i samim time i na nezaposlenost. Veliki problem Hrvatske je što inozemni šokovi kao ovakvi, duboko, snažno i dugo utječu na hrvatsko gospodarstvo što i sam grafikon prikazuje.

4.3. Nezaposlenost nakon krize od 2014. do 2020.

Hrvatsko gospodarstvo se 2014. godine počinje oporavljati od krize koja je zahvatila zemlju. Velika pomoć tome je bila što je u prethodnoj godini RH postala članica Europske Unije. 2014. godine Hrvatska je zabilježila pad u broju nezaposlenih i stopi nezaposlenosti koje su iznosile 328,187 osoba i oko 22%. U sljedećim godinama zemlja iz godine u godinu je bilježila pad u broju nezaposlenosti i stopi nezaposlenosti. U 2015. godini broj nezaposlenih

je pao ispod 300 tisuća osoba, a 2017. godine ispod 200 tisuća osoba. Kroz taj period broj nezaposlenosti pao je za skoro 200 tisuća osoba i padu u stopi nezaposlenosti od oko 12 postotih poena. Time je 2019. godine Hrvatska imala najniži broj nezaposlenih osoba u razdoblju koje ova analiza obuhvaća koji u je apsolutnom iznosu 128,650 ljudi. Trenutna stopa nezaposlenosti u RH iznosi oko 9%. Time možemo zaključiti da je ulazak Hrvatske u Europsku Uniju uzrokovalo stabilizaciju hrvatskog gospodarstva, kao i lakšem zapošljavanju i povoljnijem položaju na tržištu rada. Navedeni rast gospodarstva i pad broja nezaposlenosti prikazana je u grafikonu 7.

Grafikon 7.: Nezaposlenost od 2014. do 2020.

Izvor: samostalna izrada autora prema: https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1 (13.09.2020)

4.4. Kriza prouzrokovana Covid-19 pandemijom

Kriza uzrokovana Covid-19 pandemijom najveći je ekonomski pad zabilježen od Velike depresije 1929. godine. Pandemija je uzrokovala najveće zatvaranje ikad u ljudskoj povijesti. Zbog toga zatvaranja doć će do većeg ekonomskog pada nego u financijskoj krizi 2008. godine.

Neka istraživanja kažu da će se ekonomski učinak ove krize osjećati do kraja 2023. godine. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u drugom tromjesečju u 2020. godini bruto domaći proizvod (BDP) realno manji je za 15,1% u odnosu na isto tromjesečje 2019. godine. To je najveći realni pad tromjesečnog BDP-a od kad je uvedena tromjesečna procjena BDP-a.

Realni pad BDP-a ostvaren je u svim komponentama BDP-a osim u potrošnji opće države. Bilježi se i pad od 11.9% bruto dodane vrijednosti (BDV) u odnosu na isto tromjesečje 2019. godine. Tromjesečni pad BDV-a ostvaren je u većini djelatnosti, a na pad najviše utjecale djelatnosti su Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te prerađivačka industrija. Iz za sada dostupnih podataka Državnog zavoda za statistiku u srpnju 2020. u odnosu na srpanj 2019. vidljiv je pad u ukupnom broju zaposlenih od 4,6%. Pad broja zaposlenih ostvaren je u 14 područja djelatnosti, a najveći u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane od 27,4%. Takav pad u navedenoj djelatnosti uzrok je loše turističke sezone koja će sigurno imati i odraza na pad BDP-a na kraju godine. Iz tablice 1. vidljiv je rast u broju nezaposlenih u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu za 20,000 osoba. Prema toj tablici, vidljivo je da broj nezaposlenih osoba iznosi 148,646 što predstavlja rast u broju nezaposlenih u odnosu na prošlu godinu od 15,5%. Hrvatska je uvela potpore očuvanja radnih mjesta poduzećima u jeku pandemije Covid-19. Potpore su u obliku subvencija do 4,000 HRK po radniku. Kriterij dodjele subvencije je da poduzeće mora Poreznoj upravi dokazati da je za mjesečno razdoblje u 2020. Godini imao smanjenje prihoda većih od 50% u odnosu na isto razdoblje 2019. godine.

5. Analiza plaća u RH od 2004. do danas

5.1. Definiranje plaće

Nadnica ili plaća predstavlja iznos novca kojega obično mjesečno poslodavac isplaćuje radniku za njegov rad temeljem sklopljenog ugovora o radu. S jedne strane može se promatrati kao dohodak radnika, a s druge predstavlja trošak poslodavca. Plaće odnosno nadnice se na tržištu rada određuje na različite načine, ali najčešće se razlikuju 3 karakteristična načina:

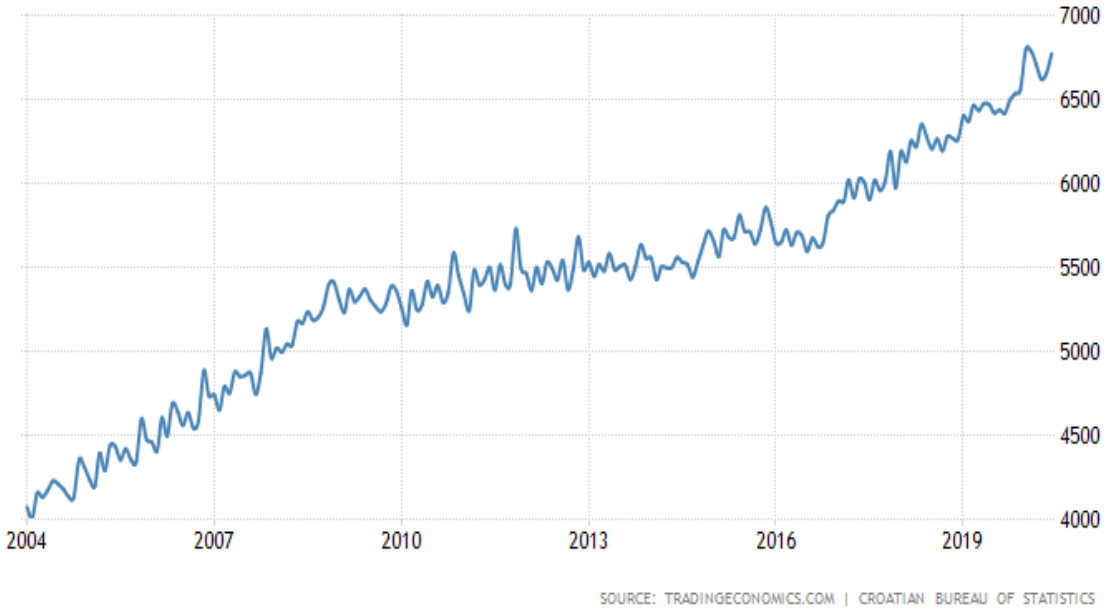
- Kolektivnim pregovaranjem (engl. *collective bargaining)* odnosno pregovaranjem između poduzeća i sindikata, ugovori koji se tako potpišu zovu se kolektivni ugovori
- Pojedinačnim pregovaranjem između poslodavca i zaposlenog ukoliko je riječ o visokoj kvalifikaciji
- Tzv. „uzmi ili ostavi“ (engl. take-it-or-leave-it) –poslovi za koje je potrebna niža razina kvalifikacije.

Poslodavac za svakog radnika mora isplaćivati određeni iznos koji se naziva **bruto plaća.** Dohodak koji radnik prima naziva se **neto plaća.** razlika između bruto i neto plaće su obvezni doprinosi za socijalno osiguranje, porez i prirez, koje poslodavac uplaćuje za svakog radnika. Obvezni doprinosi za socijalno osiguranje temelj su za financiranje izdataka za mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i za zapošljavanje. Svaka osoba koja ostvaruje dohodak porezni je obveznik. Prema *Zakonu o porezu na dohodak,* razlikuju se tri porezne stope (12,25 i 40%) ovisno o razini mjesečnih prihoda. U nekim gradovima i općinama na plaćeni porez plaća se i prirez.

5.2. Kretanje plaća u RH od 2004. do 2020.

U 2004. godini prosječna neto plaća u Hrvatskoj iznosila je oko 4000 HRK. Od 2005. do 2008. godine zemlja bilježi pad u stope nezaposlenosti i rast u realnoj neto plaći. Od 2010. godine kao posljedica snažnog pada BDP-a i snižavanja plaća u javnom sektoru dolazi do stagnacije u rastu realne prosječne neto plaće. Od 2016. godine država bilježi kontinuirani rast realnih prosječnih neto plaća do danas. Danas prosječna realna neto plaća iznosi 6774 HRK. Rast prosječnih neto plaća ima pozitivan utjecaj na potrošnju i ukupnu gospodarsku aktivnost, a rast bruto plaća usporava konkurentnost.

Slika 3: Prosječna plaća u Hrvatskoj od 2004. godine do danas

Izvor: tradingeconomics.com https://tradingeconomics.com/croatia/wages

Problem u Hrvatskoj predstavlja **porezni klin**. To je razlika između bruto troška rada za poslodavca i neto plaće koju prima radnik. Porezni klin u Hrvatskoj iznos oko 40%. On predstavlja problem u Hrvatskoj jer negativno utječe na zaposlenost i dijelom je zaslužan za visoku nezaposlenost u zemlji.

5.3. Minimalna plaća u RH

Minimalna plaća u Hrvatskoj definirana je kao najniži mjesečni iznos bruto plaće koji pripada raniku za rad u punom radnom vremenu. U Hrvatskoj je zakonski definiranoj minimalnoj plaći, prethodilo uvođenje Kolektivnog ugovora o najnižoj plaći 1998. godine, čija je primjena proširane na sve poslodavce. Temeljem zalaganja sindikata 2008. godine donesen je *Zakon o minimalnoj plaći*. Sljedeća slika prikazuje kretanje minimalne plaće u RH te je prikazana u Eurima.

Iz slike 4. vidljivo je da je rast minimalne plaće ostvaren nakon 2016.godine. Minimalna bruto plaća za 2020. godinu iznosi 4062,51 HRK (537€), a minimalna neto plaća za 2020. godinu iznosi 3250, 01 HRK (437€). Taj iznos predstavlja 48% prosječne neto plaće u RH.

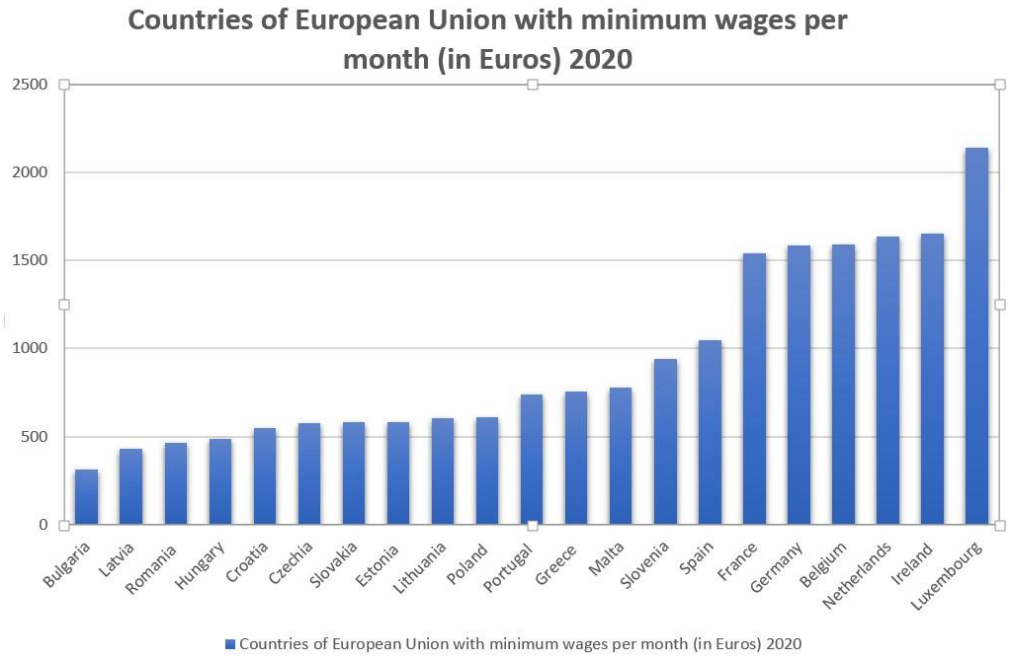
Slika 4.: Kretanje minimalne plaće tijekom godina

Izvor: tradingeconomics.com https://tradingeconomics.com/croatia/minimum-wages (13.09.2020)

Iz aspekta Europske Unije, Hrvatska se nalazi u donjem dijelu država s minimalcem. U državama na zapadu zakonski propisani minimalna bruto plaća prelazi 1000€ na mjesec. Država s najvećom mjesečnom minimalnom bruto plaćom u EU je Luksemburg s 2142€, a najmanja je Bugarska s 312€. Iz aspekta susjedstva, Slovenija ima najveću minimalnu bruto plaću s 941€, slijedi je Hrvatska, pa Mađarska s 452€, Srbija 344€, a BiH ima najnižu minimalnu plaću u susjedstvu s 311€.

Slika 5.: Minimalna plaća u Europskoj Uniji 2020. godine

Izvor: https://themigrationbureau.com/2020/02/13/the-minimum-wage-in-poland-compared-to-other-european-union-countries-2020/

6. Načini rješenja problema nezaposlenosti

6.1. Uloge institucija na tržištu rada

Zbog nesavršenosti tržišta rada ne mogu funkcionirati bez djelovanja institucija odnosno bez odgovarajućeg miksa propisa, poreza i subvencija kako bi utjecali na odnos između radnika i poduzeća. Institucije na tržištu rada su: sindikati i radnička vijeća, uključenost zaposlenika u odbore, državne propise i agencije, poduzeća i udruge poslodavaca. Sindikati su zakonski uređene institucije koje osnivaju zaposlenici kako bi ih predstavlali u ekonomskim i zakonskim odnosima s poslodavcem i vlastima. Njihov osnovni cilj je zastupati, štititi i proširivati prava i interese radnika koji su njihovi članovi. Njihova uloga je pregovaranje o plaćama i uvjetima rada. U Hrvatskoj sindikati su okupljeni u 5 sindikalnih jedinica:

- Hrvatska udruga radničkih sindikata (HURS)
- Matica hrvatskih sindikata (MHS)
- Nezavisni hrvatski sindikati (NHS)
- Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH)
- Udruga radničkih sindikata Hrvatske (URSH)

2012. godine osnovano je Gospodarsko-socijalno vijeće, u njegovom radu sudjeluje jednak broj predstavnika Vlade Republike Hrvatske, sindikata i poslodavaca.

Važno je da utjecaj institucija na tržištu rada ne bude prestrog jer dovodi do nefleksibilnog tržišta rada kao što je tržšte rada Europske Unije, jer takvo tržište utječe na smanjenje broja postojećih rdnih mjesta i sužava prostor za novo zapošljenje.

6.2. Aktivne i pasivne politike zapošljavanja

Mjere aktivne politke zapošljavanja nastoje povećati vjerojatnost zapošljavanja i poboljšati mogućnost zarade. To su politike na tržištu rada koje su usmjerene prema određenoj skupini nezaposlenih koji imaju poteškoća u pronalasku posla i cilj im je omogućiti brz povratak nezaposlenih na tržište rada. One se razlikuje od zemlje do zemlje, ali mogu se podjeliti u neke osnovne skupine:

- Specijalizirano osposobljavanje za dodatno obrazovanje i savjetovanje (dokvalifikacija, prekvalifikacija i specijalizacija)
- Mjere za kreiranje novih radnih mjesta
- Pružanje pomoći prilikom traženja posla

- Subvencionirano zapošljavanje za međumjesno posredovanje
- Programi javnih radova
- Specijalni programi za ranjive skupine
- Poticaji za pokretanje samostalnog poduzeća („start-up“ poticaji)

Mjere pasivnih politka zapošljavanja na tržištu rada odnose se u biti na sustav naknada za nezaposlene tj. kako materijalno zaštititi nezaposlene osobe. U Hrvatskoj prema *Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti* nezaposlene osobe imaju pravo na novčanu naknadu, mirovinsko osiguranje, novčanu pomoć i naknadu troškova tijekom obrazovanja i jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova.

Problem mjera aktivnih politka zapošljavanja na tržištu rada su financijski problemi jer su financirane iz državnog proračuna kao i mjere pasivne politike, ali one se tek financiraju nakon što su isplaćene sve naknade za nezaposlene stoga taj udio sredstava je veoma mali. Politike zapošljavanja u Hrvatskoj usmjerene su na pasivne mjere i to najviše na naknadu za nezaposlene. U Hrvatskoj se u 2013. godini izdvojilo 0,43% BDP-a na pasivne mjere (naknada za nezaposlene, a oko 0,11% BDP-a na aktivne mjere zapošljavanja.

6.3. Automatizacija i robotizacija

U današnjem svijetu sve veći utjecaj imaju robotski i automatski sustavi. Zašto ne iskoristit taj utjecaj i na gospodarski rast i na smanjenje nezaposlenosti. Iako zvuči nespojivo jer roboti i automatizacija po logici stvari trebali bi zamijeniti ljudski rad i time povećati nezaposlenosti. Robotizacija i automatizacija kratkoročno mogu utjecati na povećanje nezaposlenosti, ali dugoročno mogu smanjiti nezaposlenost što je i cilj države da se ne ulovi u situaciji visoke dugoročne nezaposlenosti. Ova teorija govori o tome da je robotizacija zapravo komplement ljudskom radu, a ne supstitut. Robotizacijom neke industrije dolazi do povećanja potražnje za visoko kvalificiranim radnicima koji, kao što je navedeno poglavlje prije pokazalo, bježe iz zemlje u potragu za pronalaskom posla. Nadalje, dolazi do povećanja proizvodnje, samim time cijelokupne industrije i gospodarstva. Povećanjem proizvodnje pada cijena proizvoda što može dovesti i plasiranje proizvoda na neka nova tržišta. Rastom proizvodnje i gospodarstva dolazi do povećanja u plaćama radnika. Multiplikativno rastom cijelog gospodarstva dovelo bi do smanjenja nezaposlenosti i u drugim sektorima zbog rasta plaća. Problem ove teorije je što postoji manji dio visoko obrazovanih osoba u odnosu na osobe sa srednjom stručnom spremom. Time se može rješiti i problem sve veće nezaposlenosti mladih u zemlji. Da bi se ova teorije realizirala, potrebno je sve više visoko kvalificiranih ljudi, a to je problem povezan

s obrazovnim sustavom i tržištem rada te njihovom međusobnom komunikacijom. Do današnjeg dana, ne postoji istraživanje koje je službeno dokazalo povezanost između automatizacije, robotizacije i nezaposlenosti. Kao što se vjerovalo da će uvođenjem računala u svakodnevni život utjecat na rast broja nezaposlenih, i sada postoji sumnja da će roboti zamijeniti ljudski rad. Za dokazivanje ove teorije potrebno je napraviti detaljnu analizu utjecaja robotizacije i automatizacije na nezaposlenost.

7. Zaključak

Nezaposlenost je jedan od glavnih problema Hrvatske danas. Neki od glavnih uzroka nezaposlenosti su nedostatak radnih mjesta, ciklične promjene u gospodarstvu, nefleksibilnost tržišta rada i inozemni šokovi. Nezaposlenost utječe na pad sadašnjeg i budućeg dohotka, a na razini države utječe na smanjenje BDP-a. Hrvatska se suočava s problemom visoke nezaposlenosti. RH kao malo gospodarstvo se oslanja na inozemstvo i inozemni šokovi jako utječu na hrvatsko gospodarstvo. Time dolazi do snažnih, dubokih i dugih recesija koje utječu na tržište rada u Hrvatskoj. Ako promatramo kretanje nezaposlenosti tijekom godina Hrvatska uspijeva smanjivati broj nezaposlenih ljudi koji je u prošlosti bio prevelik. Problem Hrvatske nezaposlenosti prestavlja veći udio ženskih nezaposlenih osoba koje je kontinuirano u većem udjelu nego muške nezaposlene osobe. Također, ako gledamo iz aspekta dobnih skupina najveći udio u nezaposlenosti predstavljaju dobne skupine 20-24 i 25-29 godina, a to može dugoročno utjecati na gospodarstvo zemlje. Nadalje, postoji veliki broj visokokvalificiranih stručnjaka koji nisu u mogućnosti pronalaska posla te zbog toga dolazi do oblika migracije tzv. „odljeva mozgova“ koji predstavlja nenadoknadiv gubitaka državu. Takvi problemi najbolje ukazuju na strukturne probleme neusklađenosti obrazovnog sustava i stvarnih potreba na tržištu rada te nedostatak komunikacije između istih. Financijska kriza 2008. Godine duboko je utjecala na hrvatsko gospodarstvo te i time tržište rada Hrvatske. Nakon krize Hrvatska postaje punopravna članica Europske Unije što pripomaže gospodarstvu pri oporavljanju od krize. Danas, zemlja se suočava s novom krizom uzrokovana Covid-19 pandemijom koja je uzrokovala najveće zatvaranje u ljudskoj povijesti. Prema sadašnjim podacima, pandemija je već uzrokovala porast u broju nezaposlenih osoba za 20,000 ljudi u odnosu na 2019. godinu. Prosječne realne neto plaće u Hrvatskoj prate kretanje na tržištu i kretanje BDP-a zemlje. Kao rješenje nezaposlenosti naveden je proces automatizacije i robotizacije koji mogu dovesti do rasta gospodarstva, proizvodnje i plaća.

Literatura

1. Babić, M.: „Makroekonomija“, MATE, Zagreb, 2003
2. Obadić, A., Tica, J. „Gospodarstvo Hrvatske“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016.
3. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Šimić, V. "Ekonomija", Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, 2017
4. https://tradingeconomics.com/croatia/employment-rate
5. https://tradingeconomics.com/croatia/unemployment-rate
6. https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1
7. https://www.zakon.hr/z/307/Zakon-o-radu
8. https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20200109STO69925/razlika-u-placama-muskaraca-i-zena-definicija-i-uzroci
9. https://tcf.org/content/report/robots-beginning-affect-workers-wages/?agreed=1
10. https://tradingeconomics.com/croatia/wages
11. https://tradingeconomics.com/croatia/unemployed-persons
12. https://zir.nsk.hr/islandora/object/unin:1320/preview

Popis tablica

Tablica 1.: Broj nezaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj od 2004. do danas 8

Tablica 2.: Broj muških i ženskih nezaposlenih osoba i udio muških i ženskih nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih 11

Tablica 3.: Broj nezaposlenih po dobnim skupinama u RH 12

Tablica 4.: Raspodjela nezaposlenosti prema razini obrazovanja 15

Tablica 5.: Broj nezaposlenih za županije Dalmacije 16

Tablica 6.: Trajanje nezaposlenosti u RH 18

Popis grafova

Grafikon 1.: Broj nezaposlenih u Hrvatskoj tijekom godina 8

Grafikon 2.: Broj muških i ženskih nezaposlenih osoba (2004. – 2020.) 12

Grafikon 3.: Raspodjela nezaposlenosti po dobnim skupinama 13

Grafikon 4.: Broj nezaposlenih po županijama 17

Grafikon 5.: Nezaposlenost od 2004-2008 u RH 20

Grafikon 6.: Kretanje broja nezaposlenih od 2009. do 2013. 21

Grafikon 7.: Nezaposlenost od 2014. do 2020. 22

Popis slika

Slika 1.: Kretanje zaposlenosti u Hrvatskoj (u tis.) 9

Slika 2.: Stope ekonomske aktivnosti zemalja kroz godine 10

Slika 3: Prosječna plaća u Hrvatskoj od 2004. godine do danas 25

Slika 4.: Kretanje minimalne plaće tijekom godina 26

Slika 5.: Minimalna plaća u Europskoj Uniji 2020. godine 26

Sažetak

Cilj ovog rada je analizirati nezaposlenost kao jednog od najvećih problema u Hrvatskoj, njenu strukturu te ostale promjene na tržištu rada od 2004. godine do danas. Na temelju podataka dobivenih od HZZO-a i DZS, utvrđeno je da Hrvatska ima visoku nezaposlenost. Iz dobivenih podataka vidljivo je da u državi ima više ženskih nezaposlenih osoba nego muških, značajan je broj mladih nezaposlenih koji nisu u mogućnosti pronaći posao, najviše nezaposlenih osoba ima SSS, ali ima velik broj visokokvalificiranih nezaposlenih osoba što dovodi do problema odljeva mozgova. Analizirana je nezaposlenost prema županijama Dalmacije i vidi se da Splitsko-dalmatinska županija ima najveći broj nezaposlenih. Plaće i minimalne plaće u Hrvatskoj pratile su kretanje nezaposlenosti te imaju pozitivan trend kretanja. Prikazana su politike za suzbijanje broja nezaposlenih. Ponuđena su rješenja u vidu robotizacije i automatizacije.

Ključne riječi: tržište rada, nezaposlenost, kretanje nezaposlenosti, plaće

Summary

The main purpose of this paper is to analyze unemployment as one of the biggest problems in Croatia, its structure and other changes in the labour market from 2004 to the present. Based on data obtained from the Croatian Health Insurance Fund (CHIF) and the Croatian Bureau of Statistics (CBS), it was determined that Croatia has high unemployment. The data show that there are more women unemployed than men in the country, a significant number of young unemployed people who are unable to find work, most unemployed have a secondary education, but there is a large number of highly qualified people, which leads to „brain drain“ problem. Unemployment is analyzed according to the counties of Dalmatia and it can be seen that the Split-Dalmatia County has the highest number of unemployed. Wages and minimum wages in Croatia follow the trend of unemployment and have a positive trend. Policies to combat the number of unemployed are presented. Solutions in the form of robotization and automation are offered.

Key words: labour market, unemployment, unemployment trends, wages